

Andrzej Pawłowski

Przew. Zarządu Sekcji Reżyserów ZASP

Regulaminu przeprowadzania Konkursów na Dyrektorów Teatrów w Polskich teatrach Publicznych

Opracowanie to jest bardzo konkretne i niezwykle potrzebne w obliczu łamania nie tylko dobrych obyczajów w tym zakresie, ale i obowiązującego prawa, a skutki dla zespołów i teatrów zwykle katastrofalne, a wreszcie tę sprawę należy definitywnie uporządkować.

Regulamin konkursów na dyrektorów teatrów

(postulaty i wskazówki dla Organizatorów i Jurorów)

sporządzony na prośbę **Prezesa ZASP Olgierda Łukaszewicza**

a skonsultowany z prawnikiem oraz Ustawą i Rozporządzeniem Min. Kultury

z 30.06.2004 z późn. zm.

0. Istotą funkcjonowania dobrego teatru jest obsada stanowiska **dobrego dyrektora teatru** –

„*Teatr jest dobry tylko wtedy, gdy ma dobrego dyrektora*” ta zasada określona przez Kazimierza Dejmka sprawdza się zawsze, a szczególnie ważna jest w **publicznym teatrze repertuarowym**, czyli takim który realizuje określoną misję społeczną i (w najlepszym rozumieniu tego określenia tego słowa) edukacyjną, kulturotwórczą i jest za nią odpowiedzialny. Dyrektor teatru musi mieć zagwarantowaną samodzielność i autonomię decyzji organizacyjnych i artystycznych, w określonych ramach prawa, dobrych praktyk teatralnych i ustalonej z Organizatorem misji teatru. Kadencja dyrektora powinna trwać 4 lata i może być przedłużona bez konkursu, jedynie w przypadku pozytywnej oceny przez Organizatora i Ministra Kultury.

Po drugiej (i każdej następnej) kadencji powinien obligatoryjnie odbyć się kolejny konkurs, w którym dotychczasowy dyrektor ma prawo startu na ogólnych zasadach.

Tak więc **z zasady** w teatrze publicznym repertuarowym, dyrektor powinien być zawsze wybierany w drodze transparentnego konkursu, którego celem jest wybór najlepszego programu i kandydata, który wykona zadanie prowadzenia najlepszego teatru w danych warunkach.

Obok **publicznego teatru repertuarowego** (i o tej formie funkcjonowania teatru tu mówimy) mogą istnieć **publiczne teatry „autorskie”** (vide Teatr Laboratorium Grotowskiego, Teatr Cricot Tadeusza Kantora, Teatr Pantominy Tomaszewskiego, Teatr Krystiana Lupy i tp), w których

dyrektor raczej jest „zatwierdzany” a nie „wybierany”, co oznacza autentyczny, niekwestionowany autorytet artystyczny (ew. weryfikowany w dłuższym okresie czasu – np. kadencja 10-letnia). Teatry autorskie powinny być finansowane z funduszków podobnych do (British) Arts Council państwowych środków lub podobnych funduszy lokalnych. Inne teatry : stowarzyszenia, fundacje itp. w których dotacja publiczna nie przekracza 51% kosztów działalności, nie muszą podlegać zasadom poniżej określonym (a tym bardziej teatry prywatne).

Zasady te powinny szczególnie obowiązywać w słusznie **postulowanym przez ZASP– Forum Stowarzyszenia Samorządowych Organizatorów Teatrów Publicznych** oraz w państwowych Teatrach Narodowych podległych Ministrowi Kultury oraz w teatrach współprowadzonych przez samorząd i Ministerstwo, i oczywiście w teatrach samorządowych

W przypadku **bardzo dużych teatrów państwowych**, np. Teatr Wielki, Teatr Narodowy itp., Minister powinien mieć wyjątkowo możliwość wyboru dyrektora na innych zasadach niż konkurs, przy zachowaniu procedury transparentności i publicznych konsultacji.

1. Teatr, a szczególnie teatr publiczny, jest **niezwykle poważną sprawą** w znaczeniu misji społecznej, edukacyjnej, intelektualnej, estetycznej, ludzkiej i finansowej (niezależnie od uprawianego stylu lub repertuaru). I dlatego wybór dyrektora teatru, jako lidera organizacji i kształtowania życia teatru, ale i życia społeczności lokalnej lub ogólnopolskiej, jest bardzo ważną sprawą.

1.2. Na Organizatorze spoczywa więc **odpowiedzialność** za właściwy wybór dobrego dyrektora na kolejną kadencję w podległym mu teatrze, tak jak na wybranym dyrektorsze spoczywa **odpowiedzialność** za całokształt działalności teatru i realizację zakładanej misji społecznej.

1.3. Organizator artykułuje, w **warunkach Konkursu**, swoje oczekiwania, co do pożądanego kształtu teatru, co staje się ważną wskazówką i dla jurorów, i dla kandydatów w danym konkursie (i tak jeśli organizator w Warunkach konkursu pisze o rozwijaniu tradycji teatru, to nie powinien raczej wygrywać kandydat, który nie zna lub nie akceptuje tradycji teatru.

1.4. Oczywiście możliwa jest też taka sytuacja, gdy Organizator nie określa rodzaju teatru, którego oczekuje, pragnąc wybrać po prostu najciekawszy projekt, to jednak powinno także być wyraźnie wyartykułowane.

1.5 Organizator zapewnia Teatrowi środki na funkcjonowanie teatru i pomaga w zdobywaniu dodatkowych środków dla realizacji potrzeb infrastrukturalnych i wyzwań artystycznych i społecznych, co zawarte jest w kontrakcie dla dyrektora, a dyrektor zobowiązuje się do dyscypliny finansowej, programowej i realizacji misji teatru.

2.1. **Otwarty transparentny konkurs** na stanowisko dyrektora teatru (zgodnie z **Ustawą o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej z 25.10.1991 z późn. zmianami**) jest obligatoryjnym narzędziem wspomagającym Organizatora w dokonaniu najlepszego wyboru wśród zgłoszonych kandydatów, spełniających warunki i dających gwarancję odpowiedzialnego i profesjonalnego prowadzenia teatru, zgodnie z przedstawionymi przez Organizatora kryteriami.

2.2. W celu zorganizowania konkursów na dyrektorów teatrów Organizator w porozumieniu z Ministrem powołuje Komisję konkursową w składzie 5 osób, w której powinni się znajdować :

- przedstawiciel Organizatora – 1 osoba, który jest zarazem Przewodniczącym Komisji;
- przedstawiciel Ministra Kultury – 1 osoba ;
- przedstawiciel Zarządu Głównego ZASP – 1 osoba;
- przedstawiciel załogi teatru, a szczególnie członek zespołu artystycznego – 1 osoba ;
- niezależny obiektywny ekspert pracujący w innym regionie Polski, niż miejsce konkursu - osoba darzona szczególnym autorytetem (np. wykładowca Szkół Teatralnych) – 1 osoba.

Pięcioosobowy skład Komisji zmniejsza koszty, jest bardziej operatywny i zarazem jest bardziej odpowiedzialny (nie następuje tu znane w psychologii zjawisko rozmywania odpowiedzialności) i nie powoduje dublowania funkcji i kompetencji jurorów.

2.3. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego i pozostali członkowie Komisji konkursowej (m.in. przedstawiciele zespołu teatru, ZASP i inne czynniki społeczne) mają za zadanie wspomagać Organizatora w dokonaniu właściwego wyboru oraz kontrolować przebieg konkursu, służąc fachową pomocą w konkretnych sprawach.

(Uwaga: Stowarzyszenie Dyrektorów Teatrów nie jest właściwym podmiotem do uczestniczenia w pracach Jury konkursu na dyrektora teatru, ze względu na podstawowy konflikt interesów i brak bezstronności, SDT powinno natomiast wspomagać wszechstronnie działalność wybranego już dyrektora – vide opinia prawna Kancelarii DeViron).

3.1. Zgodnie z przywołaną **Ustawą i Rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 30 czerwca 2004** w sprawie organizacji i trybu przeprowadzania konkursu na kandydata na stanowisko dyrektora instytucji kultury z późn. zmianami Organizator powołuje Komisję konkursową na stanowisko dyrektora teatru i wybiera jej Przewodniczącego.

3.2. Komisja jest zobowiązana do terminowego przeprowadzenia konkursu i przedstawienia wyniku prac Organizatorowi i Ministrowi.

3.3. Członkowie Komisji są zobowiązani do uczestnictwa w posiedzeniach komisji w terminie wyznaczonym przez Przewodniczącego Komisji.

3.4. Członkowie Komisji przed przystąpieniem do prac składają Przewodniczącemu pisemne oświadczenia, że **nie przystępują do konkursu jako kandydaci, jak również nie są małżonkiem, krewnym albo powinowatym takiej osoby, a także nie pozostają wobec niej w takim stosunku prawnym lub faktycznym, że może to budzić uzasadnione wątpliwości co do ich obiektywizmu i bezstronności.**

3.5. W przypadku ujawnienia okoliczności, o których mowa w p.3.4., Przewodniczący Komisji informuje o tym Organizatora i Ministra, który podejmuje decyzję w sprawie **wyłączenia członka komisji z jej składu, a na jego miejsce wybierany jest inny juror.**

4.1. Pracami komisji kieruje Przewodniczący. Przewodniczący rozstrzyga również w przypadku zaistnienia wątpliwości dotyczących procedury pracy komisji, a czy szczególnie dopomaga przedstawiciel Ministra. W przypadku nieobecności przewodniczącego na posiedzeniu, pracami komisji kieruje zastępca przewodniczącego.

4.2. Do zadań sekretarza komisji należy przygotowywanie posiedzeń komisji oraz sporządzanie protokołów z posiedzeń komisji. Protokół z każdego posiedzenia podpisują wszyscy członkowie komisji obecni na posiedzeniu.

4.3. Posiedzenie komisji może się odbyć wyłącznie przy udziale co najmniej 2/3 jej członków. Nieobecność na posiedzeniu komisji powinna być pisemnie usprawiedliwiona.

4.4. Komisja podejmuje uchwały zwykłą większością głosów w pisemnym głosowaniu tajnym, w obecności Przewodniczącego lub Zastępcy Przewodniczącego.

4.5. Każdy z członków komisji dysponuje jednym głosem.

4.6. Uczestniczyć w głosowaniu można tylko osobiście.

5. Komisja przeprowadza konkurs w dwóch etapach.

W pierwszym etapie, który powinien **odbyć się w momencie zamknięcia terminu składania zgłoszeń** kandydatów (czyli jeśli kandydaci mogą zgłaszać swoje aplikacje do np. godziny 16.00 określonego dnia, to pierwsze posiedzenie Komisji powinno odbyć się tegoż dnia o godzinie 16.01 – tak, aby nie istniała możliwość zgubienia (?) części dokumentów lub wcześniejszego otwierania kopert, co niestety miało wielokrotnie miejsce wbrew zasadom konkursów.

6. W pierwszym etapie konkursu Komisja:

6.1. Przed otwarciem kopert ze zgłoszeniami określa w drodze uchwały **szczegółowe kryteria**, którymi będzie się kierować przy ocenie przydatności kandydatów.

6.2. Po określeniu kryteriów, Komisja **otwiera zaklejone koperty z programem i innymi dokumentami, które złożyli kandydaci i sprawdza pod względem formalnym wszystkie złożone przez kandydatów dokumenty.**

Decyzja o dopuszczeniu albo niedopuszczeniu kandydata do dalszego udziału w konkursie podejmowana jest w trybie uchwały. Komisja jest zobowiązana dopuścić do drugiego etapu konkursu wyłącznie kandydatów, którzy spełniają warunki konkursu oraz którzy w terminie złożyli dokumenty zgodne z warunkami.

6.3. Zapoznaje się **dokładnie** z przedstawionymi **programami** kandydatów kierowania teatrem oraz innymi dokumentami złożonymi przez kandydata.

6.4. Ustala terminy rozmów z kandydatami w drugim etapie.

7.1. O zakwalifikowaniu kandydatów do drugiego etapu oraz o terminie i miejscu rozmowy kwalifikacyjnej sekretarz komisji powiadamia zainteresowanych telefonicznie i/lub mailowo za potwierdzeniem przekazania informacji. Uczestników niezakwalifikowanych do drugiego etapu powiadamia się drogą elektroniczną.

7.2. Nieobecność kandydata w wyznaczonym terminie rozmowy kwalifikacyjnej oznacza rezygnację z udziału w postępowaniu konkursowym.

7.3. Kandydat, który nie został zakwalifikowany do drugiego etapu, ma prawo w ciągu 2 dni od ogłoszenia wyników pierwszego etapu konkursu złożyć pisemne odwołanie do Organizatora i/ lub Ministra wraz z uzasadnieniem (decyduje data wysłania). Do czasu rozpatrzenia odwołania przez Organizatora lub Ministra zawiesza się postępowanie konkursowe. Stanowisko Organizatora ustalone z Ministrem w kwestii odwołania jest ostateczne.

8. W drugim etapie konkursu komisja:

8.1. Po rzetelnym zapoznaniu się przez wszystkich jurorów z materiałami konkursowymi, dostarczonymi przez każdego zakwalifikowanego kandydata, Komisja przeprowadza **rozmowy kwalifikacyjne z każdym z kandydatów** (minimum 1 godzina rozmowy, tak aby kandydaci mogli zaprezentować swój program i inne dokumenty oraz odpowiadać na wnikliwe pytania jurorów, których obowiązkiem jest rzetelne, dogłębne i bezstronne zapoznanie się z programem kandydatów w drodze pytań i odpowiedzi dotyczących tematu oferty kandydata i ew. porównanie ze złożonymi dokumentami. Każdy juror **musi dokładnie zapoznać** się z ofertą programową kandydata (i wszelkimi innymi złożonymi dokumentami), aby móc każdą ofertę dokładnie ocenić i rozważyć.

8.2. Po przeprowadzeniu rozmów ze wszystkimi dopuszczonymi kandydatami, dokonuje wyboru kandydata na dyrektora **w głosowaniu tajnym**, zgodnie z regulaminem.

8.3. Jeżeli w pierwszej turze głosowania nie zostanie wyłoniony zwycięski kandydat, przeprowadza się drugą turę głosowania, do której zostaje zakwalifikowanych dwóch kandydatów, którzy otrzymali największą liczbę głosów.

8.4. **Komisja** zgodnie z wyartykułowanym **regulaminem** pracy, wybiera swojego nominata większością głosów zgodnie z przedstawionym (i zatwierdzonym) jurorom regulaminem Komisji. Wybrany przez Komisję kandydat jest zatwierdzany przez Organizatora i Ministra Kultury, w ciągu trzech dni od zbadania ewentualnych odwołań.

9. Od procedury konkursowej istnieje możliwość odwołania z powodów merytorycznych lub formalnych, które powinny być rozstrzygnięte w ciągu dwóch dni od zakończenia konkursu (decyduje data wpływu). Każdy juror ma też prawo do zachowania zdania odrębnego lub wycofania swojego podpisu pod decyzją Komisji, co należy zaznaczyć w protokole.

9.1. Obrady Komisji są precyzyjnie protokołowane i nagrywane, a **decyzje zapadają w wyniku głosowań niejawnych**. Komisja dokonuje wyboru najlepszego kandydata na dyrektora spośród zgłoszonych do tego konkursu kandydatów wedle ustalonych i przejrzystych kryteriów. Komisja w końcowym etapie pracy ogłasza werdykt o wyłonieniu dyrektora w tym konkursie i przedstawia Organizatorowi wynik.

9.2. Komisja konkursowa rozwiązuje się, a postępowanie zostaje zamknięte z momentem podpisania protokołu z przebiegu pracy Komisji i przekazania go Organizatorowi z zastrzeżeniem rozpatrzenia uzasadnionych wątpliwości i odwołań.

9.3. **Konkurs musi być rozstrzygnięty**, ale Organizator lub Minister Kultury mają prawo do niezatwierdzenia z ważnych powodów, nominowanego przez Komisję konkursową kandydata – w takim wypadku niezwłocznie należy rozpiąć kolejny konkurs lub w określonych wypadkach dokonać powtórzenia procedury z uprzednio uczestniczącymi kandydatami, Komisja konkursowa powinna być zmieniona w minimum 50% składu – w takich sytuacjach decyzje muszą zapadać szczególnie transparentnie, a kontrola przez Organizatora, Ministra, ZASP lub załogę musi być bardzo skrupulatna, a informacje dla mediów i opinii publicznej precyzyjne.

10. Konkurs na dyrektora teatru jest **poważną i merytoryczną sprawą** (o co dba Organizator), a nie „targowiskiem próżności” - media i opinia publiczna powinni być informowani w sposób merytoryczny i oszczędny, a uczestniczący kandydaci mają pełne prawo do prywatności i dyskrecji, na temat swojego uczestnictwa i ocen w konkursie oraz składanych programów. Niedopuszczalne jest dyskryminowanie kandydatów lub plotkowanie.

11. Organizator upublicznia program zatwierdzonego nowego dyrektora teatru (za zgodą zwycięskiego kandydata) oraz podstawowe protokoły wyników konkursu.

11.1. Pozostałe protokoły (ew. nagrania audio i video obrad) powinny być archiwizowane i dostępne jedynie dla powołanych osób – kandydatów i jurorów w ewentualnych kwestiach spornych lub odwołań.

11.2. **Dobłą praktyką** jest, zgodnie z regulaminem konkursu, określenie kategorii częściowych ocen programu i kandydata dla poszczególnych jurorów i całości Komisji (np. punktacja za wykształcenie, doświadczenia, repertuar, struktura teatru itp.).

12. **Za wielce naganną** sytuację uważamy organizowanie **pozornych** konkursów (jak np. ostatnio w Teatrze Ateneum w Warszawie), w których z góry wyznaczony jest zwycięzca (z jakichkolwiek powodów) a konkurs jest tylko listkiem figowym dla zakulisowych rozstrzygnięć.

13. Organizator powinien, **w dobrze rozumianym interesie publicznym**, dbać o uczciwość, równe prawa kandydatów i niepodleganie naciskom zewnętrznym – to musi być konkurs na program, wizję teatru, doświadczenia i umiejętności kandydatów, a nie na znajomości lub inne czynniki korupcjogenne.

13.1. Konkurs na stanowisko **dyrektora teatru jest formą uczciwej i szlachetnej rywalizacji**, w wyniku której ma w interesie społecznym naprawdę wygrać najlepszy program i najlepszy kandydat. Jurorzy, jak i kandydaci powinni odnosić się z do siebie z szacunkiem. Wszelkie zachowania typu „kto kogo ogra” i zakulisowe działania nie „przystoją” kandydatom na stanowisko dyrektora teatru.

13.2. Powinna temu ma służyć zasada publikacji listy kandydatów i innych szczegółów dopiero w końcowym komunikacie Komisji lub po ostatecznym zatwierdzeniu wyników przez Organizatora, transparentność procedury konkursowej jest natomiast konieczna dla weryfikacji wewnętrznej procedury konkursowej i informowania kandydatów o ich prawach i kryteriach oceny oraz publikacji programu i ocen zwycięzcy konkursu.

14. Pożądane jest ocenianie działalności dyrektora i organizowanie konkursów **na 1 rok, a wyjątkowych przypadkach** (po uzyskaniu zgody Ministra) **minimum 3 miesiące przed upływem kadencji dyrektora lub przed przedłużeniem na drugą kadencję**, kadencje następne podlegają zwykłym procedurom konkursów.

15. Kandydat przystępujący do konkursu na dyrektora teatru musi wykazać się **wykształceniem wyższym artystycznym** o specjalności bezpośrednio związanej ze sztuką teatru (reżyseria, aktorstwo, scenografia – czyli związanym z łączeniem wykształcenia teoretycznego i praktycznego, (a także zaznaczamy, że wbrew podobieństwu nazw reżyseria filmowa jest czymś odmiennym od reżyserii teatralnej, co powinno mieć znaczenie w ocenie kwalifikacji)) i **jednocześnie** przynajmniej 5-letnim doświadczeniem praktycznym (podlegającym ocenie) o charakterze artystycznym w pracy w teatrze albo też co najmniej 10-letnim praktycznym doświadczeniem (podlegającym ocenie) pracy w teatrze na odpowiednich stanowiskach organizacyjnych i jednocześnie innym wykształceniem wyższym nieartystycznym. Doświadczenie i osiągnięcia kandydata są przedmiotem oceny Komisji.

Egzaminy eksternistyczne organizowane przez ZASP dla aktorów lub reżyserów teatralnych są traktowane analogicznie jak artystyczne studia wyższe, z tym że wymagany jest o 5 lat dłuższy oceniany staż pracy niż w wypadku regularnych studiów zakończonych dyplomem wyższej uczelni.

16.1. Minimum trzy miesiące przed zakończeniem pierwszej kadencji dyrektora teatru organizator ocenia działalność teatru i dyrektora, i w sposób udokumentowany (i upubliczniony) formalnie wnioskuje o przedłużenie dyrekcji na drugą kadencję bez konkursu lub ogłasza konkurs. Po drugiej kadencji Organizator obligatoryjnie, na ogólnie przyjętych zasadach, rozpisuje konkurs na stanowisko dyrektora; dotychczasowy dyrektor ma pełne prawo przystąpienia do konkursu na tych samych zasadach, co inni kandydaci, tzn. stając przed Komisją Konkursową.

16.2. W wyjątkowych, uzasadnionych i udokumentowanych (i upublicznionych) przypadkach można dyrekcję przedłużyć na trzecią i następną kadencję bez konkursu, z tym, że w takim wypadku dyrektor oceniany jest przez Komisję tożsamą z Komisją Konkursową i przedłużenie następuje w wyniku decyzji Komisji i Organizatora przy aprobacie Ministra Kultury.

16.3. Nieotrzymanie poparcia Komisji jest jednoznaczne z nieprzedłużeniem kontraktu na następną kadencję, otrzymanie zaś jednoznaczne z przedłużeniem kontraktu, czyli oznacza to, że wnioski Komisji Konkursowej są wiążące dla Organizatora.

16.4. Analogiczne procedury konkursowe dotyczą ewentualnego **zastępcy dyrektora teatru do spraw artystycznych**, jeśli statut teatru rozdziela te funkcje, czyli faktycznie należy przeprowadzić dwa równoległe konkursy a i ich kadencje są „równoległe”. Zastępca Dyrektora ds. administracyjnych lub innych jest powoływany przez nowego dyrektora z nominacji lub w wyniku wewnętrznego konkursu.

17.1. W konkursie na dyrektora teatru mogą uczestniczyć **tzw. tandemy dyrekcyjne**, czyli np. wspólnie kandydat na dyrektora naczelnego i artystycznego oraz kandydat na zastępcę do spraw organizacyjnych (albo w innej konfiguracji - jednak ewentualnego zastępcę do spraw artystycznych obowiązują warunki przedstawione powyżej w punkcie 15., a kandydata na dyrektora naczelnego nieposiadającego wykształcenia lub doświadczenia artystycznego obowiązują 10- letni okres doświadczeń pracy w teatrze).

17.2. W przypadku tandemu dyrekcyjnego obaj kandydaci są współodpowiedzialni za działalność teatru. W przypadku „rozstania się” tandemu Organizator wraz z Ministrem Kultury, przy udziale pozostającego dyrektora, podejmuje właściwą decyzję co rozstrzygnięcia tej sytuacji.

18. Wybrany dyrektor współpracuje z Organizatorem w codziennym życiu teatru, w czym pomaga mu **Forum Stowarzyszenia Samorządowych Organizatorów Teatrów Publicznych**, co jednak nie może ubezwłasnowolnić dyrektora i ograniczać samodzielności i autonomii jego dyrektorskich decyzji. Ideałem jest tu dobrze rozumiana twórcza współpraca.

19. **Komisja konkursowa** i poszczególni **jurorzy**, w interesie publicznym, **zobowiązani są do dyskrecji, bezstronności i dołożenia wszelkich rzetelnych starań dla dokonania **najlepszego** wyboru zgodnie z prawem i są odpowiedzialni także we własnym sumieniu za przestrzeganie odpowiednich procedur, prawa, dobrych zwyczajów teatralnych i zasad dokonywanych wyborów.**

20. **Kandydaci są odpowiedzialni** za składane programy, w tym szczególnie przestrzegają własności praw autorskich osób trzecich oraz dyskrecji i rozwagi w przyjmowaniu decyzji Komisji i Organizatora.

Andrzej Pawłowski

Przewodniczący Sekcji Reżyserów ZASP”